

Lescha pil manteniment dallas ovras da meglieraziun e d'uaul

M E S S A D I

dalla suprastanza communal a al cussegl da vischnaunca

Stimau signur president
Stimadas signuras cusseglieras
Preziai signurs cussegliers

A caschun dalla votaziun all'urna dils 11 da mars 2012 ha il pievel decidiu cun gronda maiortad d'instradar la meglieraziun funsila per la vischnaunca da Mustér cun risguardar la situaziun da Segnas e Pardomat. Silsuenter ha il cussegl da vischnaunca en sia seduta dils 22 da zercladur 2012 approbau il regulativ per la meglieraziun funsila e concediu in credit da frs. 350'000.-- per elaborar il project general per ina meglieraziun funsila. Il project dalla meglieraziun funsila dalla vischnaunca da Mustér sebase sin la lescha federala d'agricultura nua ch'ei vegn formulau las finamiras d'ina meglieraziun moderna e quei cun metter peisa sin las spartas digl ambient, dalla protecziun, dalla natira e dall'economia publica generala. Igl onn 2018 han ils responsabels entschiet cun las empremas construcziuns da vias denter auter la Via Quadras.

Onn per onn surdat la meglieraziun funsila alla vischnaunca da Mustér vias ch'ei vegnidas collaudadas dils responsabels. Cheutras crescha la reit da vias en vischnaunca e cun ella l'obligaziun da garantir in manteniment professiunal a liunga vesta denton era la finanziaziun da tal. Pils emprems onns vegn il manteniment dallas vias da meglieraziun collaudadas finanziaus cun la summa previda e reservada el project da meglieraziun che munta a frs. 600'000.--.

Il diever dallas vias d'uaul, vias da funs, vias d'alp, vias d'avertura e d'autras vias ei actualmein reglaus el reglament da traffic (813) dalla vischnaunca da Mustér. Entras l'activitad dalla meglieraziun funsila eis ei necessari da reveder resp. d'elaborar ina nova lescha per quei intent. Quei ei ina pretensiun davart dil cantun pil manteniment dallas ovras da meglieraziun (*lescha cantunala da meglieraziun art. 34*).

Cunquei che vias d'uaul e vias da meglieraziun secruschan, havein nus risguardau igl entir intschesch dalla vischnaunca da Mustér pertuccont las lubientschas da carrar. Da principi ein quellas vias mo baghegiadas pil diever agricol e forestal. La vischnaunca sa conceder a possessurs e cultivaders da schischom lubientschas da carrar.

La meglieraziun da Mumpé Medel astga tenor ses statuts conceder lubientschas da carrar sin siu intschesch da meglieraziun. Tuts possessurs dalla meglieraziun da Mumpé Medel pagan il manteniment tenor surfatscha 50% e 50% tenor bonificaziun. Cheutras retscheivan ils possessurs da terren la lubientscha da carrar gratuitamein. Quellas favurs vegnan abolidas cun l'approbaziun dalla lescha pil manteniment dallas ovras da meglieraziun e d'uaul. Ils possessurs da terren da Mumpé Medel pagan naven da quei di medemamein la taxa administrativa per la lubientscha da carrar. Perencunter vegn concediu allas meglieraziuns da Mumpé Medel, Segnas e Pardomat/Madernal ina contribuziun annuala da 30%. Quella contribuziun vegn plafonada. Per ulteriuras contribuziuns vid cuosts da manteniment basegna ei ina damonda alla suprastonza communal. Per quei intent vegn elaborau ina cunvegna da prestaziun enteifer la vischnaunca e las meglieraziuns da Mumpé Medel, Segnas e Pardomat/Madernal.

La legiferaziun d'in reglament da carrar sin las vias d'alp, da funs e vias d'uaul sebase sils suandonts artechels; art. 3 dalla lescha federala davart il traffic sin via (*LVias, LTV*), art. 7 ed 8 dalla lescha introductiva (*LI*) tier la lescha federala da traffic sin vias, art. 15 dalla lescha federala davart igl uaul (*lescha d'uaul*), art. 13 dall'ordinaziun davart igl uaul, art. 34 dalla lescha cantunala d'uaul ed art. 26 entochen 28 dall'ordinaziun cantunala d'uaul. El rom dalla legislaziun federala ei il carrar sin vias d'uaul senza posseder ina lubientscha corrispudenta mo lubius per intents forestals sco era per ademplir incumbensas publicas. Las vischnauncas san ordinar ulteriuras excepziuns cun suttametter quellas all'obligaziun da retrer ina lubientscha da carrar. L'execuziun ei caussa dallas vischnauncas. Lubientschas da carrar per in e scadin valan buca sco lubientschas excepziunalas el senn giuridic ed ein cheutras buca conformas alla lescha. In'alternativa che sa vegnir acceptada da conceder lubientschas da carrar automaticamein ei sulettamein la varianta d'ina applicaziun (*app*) che verifichescha la damonda per ina lubientscha entras la controlla corrispudenta dall'autorità communal. Igl ei medemamein previu da conceder lubientschas da carrar d'in di duront las fins d'jamna. Il petent sto rispunder in questunari. Tgi che ademplescha ils criteris fixai obtegn in quen e cura che quel ei pagaus, vegn activau la lubientscha ell'applicaziun electronica.

La vischnaunca astga incassar per lubientschas da carrar ina taxa administrativa. Scumandau ei d'automatisar las lubientschas taluisa, che mintgin sa pagar sin ina moda ni l'otra e lu carrar sin las vias giavischadas, gliez fuss ina duana. Duanas astga mo la Confederaziun incassar.

La cumissiun ha midau strategia ed ei vegn da niev partiu las vias en secturs. Quei simplifichescha als pertuccai la procedura. Quellas lubientschas vegnan el futur concedidas sin la numera digl auto sco era en fuorma digitala. Maschinas cun numeras verdas astgan adina carrar sin quellas vias, pia basegnan negina lubientscha supplementara.

La suprastonza communal ha instradau igl onn 2018 ina cumissiun che duei preparar la lescha pil manteniment dallas ovras da meglieraziun e d'uaul sco era in'ordinaziun tier la lescha. L'emprema seduta dalla cumissiun ha giu liug ils 27 d'uost 2018 ed ella secumpona da suandontas personas:

President: Clemens Berther, *gerau dil departament d'agricultura*

Commembers: Armin Berther, *president dalla meglieraziun Segnas*
Valentin Bisquolm, *president dalla meglieraziun Pardomat*
Martin Lutz, *commemember dalla cumissiun da meglieraziun funsila*
Renaldo Lutz, *menader regional digl uffeci d'ual e prighels dalla natira*
Placi Manetsch, *president dalla meglieraziun Mumpé Medel*
Ervin Maissen, *menader infrastruttura*
Ursina Murer-Fatzer, *actuara e commembra cumissiun da meglieraziun funsila*

La cumissiun ha salvau 16 sedutas. Igl onn 2020 e 2021 han entginas sedutas muort la situaziun da corona buca giu liug.

Ponderaziuns

Suenter entginas discussiuns ein ils commembers dalla cumissiun sedecidi da buc entscheiver uss cugl incasso en favur dil manteniment dalla vias. Igl intent ei da retrer ils daners dil deposit previu da frs. 600'000.--. Annualmein pagan ils possessurs da tegias, terren ed uaul gia contribuziuns vid la construcziun dallas vias resp. dil project dalla meglieraziun funsila.

Per haver il temps necessari da discussiunar en detagl la nova lescha pil manteniment dallas ovras da meglieraziun e d'ual propona la suprastanza communal al cussegl da vischnaunca da tractar la fatschenta en duas lecziuns. Gest tenor situaziun san eventualas damondas vegnir sclaridas per mauns dalla secunda lecziun.

Proposta

Sebasond sin sura consideraziuns

p r o p o n a

la suprastanza communal al cussegl da vischnaunca:

1. d'approbar la lescha pil manteniment dallas ovras da meglieraziun e d'ual;
2. d'abolir il reglament da traffic (813);
3. da suttametter la lescha pil manteniment dallas ovras da meglieraziun e d'ual al referendum facultativ tenor art. 21, lit. b dalla constituziun communal.

Suprastanza communal Disentis/Mustér
Il president: Il canzlist:

René Epp

Andri Hendry

Disentis/Mustér, ils 12 d'october 2022

- Lescha pil manteniment dallas ovras da meglieraziun e d'ual (814)
- Ordinaziun pil manteniment dallas ovras da meglieraziun e d'ual (815)
- 2 graficas davart las lubientschas annualas, dil di e dall'jamna